

OSZK HIRADÓ

VIII. ÉVFOLYAM • 1965 • DECEMBER

KÖNYVTÁRSZABÁLY SZÁLLÍTÁS
OSZK

1966 JAN 7

12

EXLIBRIS KIKLITÁS
EMLEKERE 1965 DECEMBER

AZ
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
PÁRTSZERVEZETÉNEK ÉS
SZAKSZERVEZETI BIZOTTSÁGÁNAK
LAPJA

T a r t a l o m

RADNAI Márta: A magyar irodalomtudomány és az Országos Széchényi Könyvtár -----	253
Könyvtárunk kollégiumi üléseiről -----	258
Személyi hírek és változások -----	258
FALVY Zoltánné: Az új raktári és kölcsönzési rendszerről -----	259
TÓKÉS Lászlóné-KELECSÉNYI Gábor: A szakkatálogos használóinak nyomában -----	260
FAJCSEK Magda: Szovjetunióbeli tanulmányutam tapasztalatai -----	264
Munkánkról, megbeszéléseinkről, rendezvényeinkről -----	267
OSZK 65 -----	269
A családi üdültetés fejlesztéséről -----	273

Szerkesztő Bizottság
Horváth Viktor, Ónódy Miklós,
Óvári Sándor, Somkuti Gabriella
Fel.szerkesztő és kiadó:
Horváth Viktor

B o r i t ó f e d é l e n
Nagy Árpád Dániel grafikusművész
linometszete

Kiadja
az Országos Széchényi Könyvtár
Szakszervezeti Bizottsága
Budapest VIII. Múzeum körút 14

Országos Széchényi Könyvtár
házi sokszorosítása
Budapest V. Guszev u. 1.
Lapzárta: 1965. december 18.

A
MAGYAR IRODALOMTUDOMÁNY
és az Országos Széchényi Könyvtár

Ezzel a címmel rendezte meg szakszervezeti bizottságunk december 4-én, szakmai továbbképzésének soron következő előadását, melynek bevezető referátumát KLANICZAY TIBOR, az Irodalomtörténeti Intézet h. igazgatója tartotta. Előadásának korreferensei az ITI részéről TARNAI ANDOR, könyvtárunk részéről pedig BÉLLEY PÁL voltak.

KLANICZAY TIBOR előadásának középpontjában az a tudományszervezési kérdés állott, hogy a tudományos könyvtárak, köztük az OSzK, elsősorban irodalomtörténeti szakkönyvtári funkciójából következően nagyobb részt vállal-e a jövőben az eddiginél az irodalomtörténeti kutatómunkából, s szolgáltatásain túl számításba jöhet-e mint tudományos műhely.

Eddig ugyanis, mint mondta, a könyvtáraknak volt egy olyan álláspontja, hogy munkatársaik természetes feladata a par excellence könyvtári munka, a könyvtári szolgáltatások kiépítése stb. és kutatóidőt általában könyvtártani problémák kidolgozására engedélyeztek. Hasonló volt a helyzet az egyetemeken, főiskolákon is, ahol az oktatók teljes munkaidejét a pedagógiai munka töltötte ki. Így állt elő azután az a helyzet, hogy az azonos képzettségű tudományos dolgozók egyik csoportja (a kutatóintézetiiek), mintegy privilegizált helyzetben folytathatta kutatásait, míg a többiek kutatómunkájukat "illegálisan", munkaidő után végezhatték. Ennek következtében a könyvtárak, tanszékek sok értékes szakembert veszítettek, mert ezek ha tehették, átmentek kutatóintézetekbe. Véleménye szerint ezen a visszás helyzeten változtatni kell és lehet.

Elgondolása szerint a kutatóintézetekben sem dolgozhatnak a munkatársak kizárólag saját témájukon. Vannak olyan nagyszabású, központi szervezést igénylő vállalkozások (ilyen pld. most a hatkötetes magyar irodalomtörténet), amit csak intézeti kollektív munkával lehet megoldani. Ez a kutatóknak jelent bizonyos nehézséget, hiszen elképzeléseiket, felfogásukat, munkájuk jellegét, terjedelmét stb. alkalmazni kell a közös vállalkozás követelményeihez. A kutatók ezzel szemben terven kívüli munka címén lehetőséget kapnak arra, hogy egyéni kutatásaikkal is foglalkozhassanak. Tehát lényegében az intézetekben is elválík egymástól a hivatalos és az egyéni kutatómunka.

A magyar irodalomtudomány fejlődése érdekében tartja igen fontosnak, hogy egyéni kutatásaik folytatására más intézmények dolgozói is lehetőséget kapjanak. Az Akadémián dolgozó irodalomtörténészek azt szeretnék, ha a könyvtár irodalomtörténész munkatársai az ITI-vel együttműködve, vállalnák egy-egy téma feldolgozását. Véleménye szerint különösen a könyvtörténet, sajtótörténet egyes kérdéseinek feldolgozásával segíthetnék a könyvtárosok az irodalomtörténészeket. Jobban kellene támogatni az egyéni kutatásokat, ha azok össz-

hangban vannak az országos programmal.

Hatékonyan lendíthetné előre az irodalomtudományi kutatómunkát, ha az irodalomtörténet egyes szakaszainak, egy-egy fontos problémakörnek feldolgozására más-más műhelyek jönnének létre. Ezért az ITI azt szeretné elérni, hogy az ország egyetemeinek egyes tanszékei és más rokon intézmények, pl. többek között a Petőfi Múzeum, vagy az OSzK váljanak az ilyen kérdések speciális szakmai fórumává, szervezett műhelyeivé. Kérdésként teszi fel: miért kell az RMK pótkötetek szerkesztését akadémiai támogatáshoz kötni, amikor ennek a Széchenyi Könyvtár az illetékes fóruma? Vagy, miért ne lehetne az OSzK a sajtótörténeti kutatások szervezett műhelyévé, - szintén akadémiai támogatás nélkül -, amikor megvannak hozzá az előfeltételek? Kivánatosnak tartják az irodalomtörténészek a magyar irodalomtörténeti bibliográfia évenkénti rendszeres megjelenését és hiányolják az egyes magyar írók munkásságának részletes bibliográfiáját, mert az ilyen kiadványok eddig csupán rendszertelenül jelentek meg.

Mindent összevetve: a magyar irodalomtörténészek nemcsak a könyvtári szolgáltatások terén támasztanak igényt a könyvtárosokkal szemben, hanem azt szeretnék, ha az OSzK régi, megalapozott tudományos tekintélyének megfelelően és szakembergárdájának értékét kihasználva, alkotó módon venne részt a magyar irodalomtörténeti kutatás munkájában.

TARNAI Andor korreferátuma gyakorlati kérdéseket vetett fel. Hosszu ideig dolgozott az OSzK-ban s tudja, hogy az olvasóközönségnek - az "utcai" alkalmi olvasók s a többséget jelentő egyetemisták, főiskolások mellett - a kutatók csak kisebb hányadát teszik ki. Ezutóbbiak a könyvtárat elsősorban könyvmúzeumnak tekintik, és sűrűn használják a különgyűjteményeket is. Örömmel állapítja meg, hogy a könyvtár egyes szolgáltatásai javultak az utóbbi időben, véleménye szerint azonban a tudományos kutatók munkájának segítését még hatékonyabbá lehetne tenni. Ezzel kapcsolatban utalt a történészekkel folytatott megbeszélésen Bonda Kálmán elhangzott felszólalásra, illetőleg erről az OSzK Híradó júniusi számában megjelent beszámolóra. A maga részéről pl. igen fontosnak találná pl. a könyvtár tulajdonában lévő latin kéziratok katalógusának megjelentetését. Saját kutatási területén jelentkező három problémát tett szóvá ezután.

Elsősorban az un. zárolt anyag kérdését. Tudjuk, hogy a fasiszta, antidemokratikus, szovjetellenes stb. anyagok zároltan való kezelésére szükség van, azonban a zárt-anyag is történelmi kategória, és nem biztos, hogy az 1945-ben gyors tempóban készített indexlisták ma is helytállóak. Pl. Farkas Gyula: A magyar szellem felszabadulása c. műve indexen van, holott ez az egyetlen monográfiánk a magyar irodalomtörténetírás fejlődéséről. Szükség volna olyan folyóirat-évfolyamokra is mint pld. a Napkelet (Horváth János cikkeivel), a Magyar Szemle, vagy a Deutsch-Ungarische Heimatsblätter, melynek első évfolyamaiban még Turóczy-Trostler, Pukánszky Béla stb. irtak cikkeket, s csak később vált a Volksbund izgatás szócsővévé. Felveti a kérdést: nem kellene-e revízió

alá venni a zárt-anyagot s kiemelni és hozzáférhetővé tenni a kutatók számára a tudománytörténeti szempontból fontosakat.

Más problémákat vet fel az új keletű zárt-anyag, az 1956 utáni szocialistaellenes nyugati irodalom. Ezzel kapcsolatban említi, hogy ugyanaz a mű különböző könyvtárakban hol zártként, hol nem zártként van kezelve, sőt előfordul, hogy egyazon mű egyik kiadása ugyanabban a könyvtárban a közönségkatalógusban szerepel, míg a másik zárt anyag.

A másik feltáratlan, vagy nehezen hozzáférhető anyag az OSzK-ban a régi aprónyomtatvány-anyag, holott olyan irodalmi értékű unikumok találhatók ebben, mint pl. Orczy Lőrinc egyik költeménye. Javasolja ennek az anyagnak mielőbbi feltárását.

Harmadik kérdésként a XVIII. századi irodalom bibliográfiája mielőbbi közvételének szükségességét említi. Felajánlja, hogy a kutatók szívesen segítenék a könyvtárat a hungarica-beszerzésben azzal, hogy dezideratum cédulákat írnának az általuk ismert, de a könyvtárból hiányzó hungaricákról.

BÉLLEY PÁL korreferátuma bevezetőjében kiemelte, hogy az OSzK a Várban mint irodalomtudományi szakkönyvtár is működni fog, helyileg az ITI szomszédságában, ez is növeli e feladatának fontosságát. Majd két kérdést vizsgált: mit tett az OSzK eddig ebben a vonatkozásban, és milyen feladatok várnak rá a jövőben.

Az irodalomkutatás szempontjából 1952-től megnyugtatónak mondható a könyvmuzeum állományának fejlődése. Az 1952 előtti időben azonban az állomány sem a művek teljessége, sem állapota szempontjából nem kielégítő. Még a magyar irodalom klasszikusainak oeuvre-je sem hiánytalan, s a meglévő művek gyakran rongáltak, csonkák. Kiegészítésre vár az editio princeps-gyűjtemény is. A beszerzésnek a jövőben rugalmasabbnak kell lennie, s különösen tekintetbe kell vennie, hogy a XVIII. sz. második felének és a XIX. sz. első felének hungarica irodalma csak hiányosan található meg a könyvtárban. Felveti, nem lenne-e megszerezhető a Szabó Ervin könyvtártól a Szüry-féle gyűjtemény e hiányok pótlására.

Vannak eredményeink a katalógusmunkában is. A szerzői betűrendes katalógus átszerkesztése folyik, s ennek keretében az azonos nevű szerzők elválasztása. A szakkatalógusban az irodalomtudományi szak rendje viszonylag kielégítőnek mondható. A bibliográfiai munkában is jelentős eredmények születtek: a kurrens nemzeti bibliográfián kívül munkában vannak többéves kumulációk is.

Az OSzK azonban szakk bibliográfiai munkára is hivatott. Indokolt, hogy az irodalomtörténeti bibliográfia is ebben a műhelyben kapjon otthont. Ezzel kapcsolatosan nyomatékosan hangsúlyozza, hogy az irodalomtörténeti bibliográfia összeállítása szaktudományi tevékenység. Az OSzK kiadásában megjelent sorozatok (Új bibliográfiai füzetek; Népi demokráciák irodalmának magyar bibliográ-

fiái) folytatása az irodalomtudományi szakkönyvtári funkció szempontjából indokolt és kívánatos lenne.

A legdöntőbb feladatnak a tudományos feltáró munkát tartja. A klasszikus könyvtári normatívák ellátása mellett szükséges, hogy a könyvtár dolgozói tartalmilag is megismerjék az állományt. Ma még az a helyzet, hogy nem tudjuk pontosan mit rejt a raktár, mi van a katalógus-cédula mögött? Csak olvasói, kutatói, sokszor külföldi érdeklődésre kerülnek elő könyvészeti unikumok. Ne várjuk passzívan a kutatók szondázó kérdéseit, hanem menjünk elébük; tárjuk fel szaktudományi eszközökkel is a könyvtár anyagát.

Segíteni kell és lehet a kutatók munkáját már a fejlődés jelen szakaszában is gyors másoló berendezés felállításával, gépelési lehetőség biztosításával.

Befejezésül a Kézírási Csoport 1966. évi terveiről szólt. Párhuzamosan napi munkájukkal, adattár formájában folytatják a Szinnyi-Gulyás-féle Magyar írók élete és művei c. biobibliográfiát, ugyancsak kartoték formában összeállítják a Gulyás-féle álnévlexikon folytatását is. További tervek és javaslatok: a magyar irodalomtudomány kritikai feltárása; a Bibliographia Hungarica (a Demeter Tibor-féle vállalkozás) intézeti kezelésbe vétele; folyóirat-repertóriumok készítése (Galambos Ferenc részben kézíratos sorozatának folytatása.)

Az előadást és a korreferátumokat kiegészítően, több hozzászólás hangzott el.

Borsa Gedeon a XVIII. századi igen értékes aprónyomtatványanyagok terjedelmére való tekintet nélküli feldolgozását, Munkácsy Piroska pedig az RRT által kicédulázott anyag katalógusban való megjelentetését javasolja.

Szentmihályi János döntő és súlyponti feladatnak azt tartja, hogy könyvtárunk az irodalomtudományi és történettudományi kutatásokat segítő szolgáltatásait emelje magas szintre. Ehhez az is szükséges hogy a könyvtár feladatait végző dolgozók alkotó szakemberek legyenek a maguk területén. A könyvtár feladata lenne a széleskörű hungarica-feltárás pl. külföldi folyóiratok magyar vonatkozású anyaga, ez a szelektált hungarica-dokumentáció azonban csak az ország tudományos könyvtárainak együttműködésével valósítható meg.

Haraszthy Gyula: A hozzászólásokban említett feladatok szükségességével egyetért, azonban hangsúlyozza, hogy a könyvtár dolgozóinak a klasszikus könyvtári szolgáltatások terén igen nagy hiányokat kell pótolni, a múlt hibáit kell elsősorban felszámolni, s csak azután kerülhet sor az anyag tartalmi feltárására. Sürgető feladatunk a szolgálati, olvasói és szakkatalógus rekonstrukciója, a bibliográfia modern rendszerének kiépítése, s a Horthy-korszak retrospektív bibliográfiájának összeállítása. A szelektív hungarica dokumentáció valóban csak a könyvtárak együttműködésével képzelhető el, bár a szelekciót illetően is bizonytalan a kortársi megítélés.

Sebestyén Géza egyetért azzal, hogy az OSzK-nak ismét el kell foglalni régi helyét a magyar tudományos életben. A könyvtár irodalomtörténeti és történettudományi szakkönyvtári funkciója is ezt a célt szolgálja. Felveti azt a kérdést, hogy mit nyújthat az OSzK a kutatóknak?

A könyvtárak feladata a múltban lényegében a művek megszerzése és megőrzése volt. A század második felében - állapítja meg - döntő változás érvényesül. Ez a tartalmi feltárás - a dokumentáció-szükségessége, amely a publikált anyag nagysága miatt csak intézményesen oldható meg. Kötelező ez az új szerepkör az OSzK-ra is, bár itt igen nagy nehézséget okoz a széles (minden ismeretágra kiterjedő) gyűjtőkör. Ezért döntött úgy a könyvtár, hogy dokumentációs tevékenységét két területen - az irodalom- és történettudomány terén - építi ki. A könyvtárat azonban jelenleg a Várba való költözés feladatai terhelik, s így csak perspektívkusan vállalhatja el a hozzászólásokban említett nagyobb horderejű feladatokat. Egyetért a tartalmi feltárás szükségességével s azzal, hogy a szolgáltatásokat magasabb szintre kell emelni. A Várban kiépül a szakreferensi rendszer, irodalomtörténészek és történészek bevonásával. A kutatók munkáját korszerű, szaktudományi "műszerekkel": szakbibliográfiákkal, adattárral, kiadói katalógussal stb. óhajtjuk segíteni. Végül rátért a kutatónapok kérdésére. Ezt a fontos kérdést a létszámfejlesztésnél tekintetbeveszik. Eddig sem volt a könyvtár rigorózus a kutatónapok engedélyezésénél, csak hogy a könyvtári feladatok mellett csupán heti egy kutatónap nyújtására van lehetőség, ami sokkal-sokkal korlátozottabb lehetőséget ad, mint a kutatóintézeti (vagy egyetemi) alkalmazás. Épp ebben van a könyvtár nehézsége, amely szeretne minél magasabb színvonalú munkatársakat, azonban ezeket nem mindig tudja megőrizni. Elvileg tehát nincs ellentét az irodalomtörténészek és a könyvtárosok koncepciója között.

A megbeszélést Klaniczay Tibor zárta le. Megköszönte, hogy tisztázódott a hozzászólásokkal a könyvtár álláspontja. Örömmel szögezi le, hogy a koncepció a két intézmény között azonos, így a tudományszervezési kérdések megoldása most már egyirányban halad. Fontos lenne azonban, hogy az egyéni kutatások szempontjából csökkenjenek a különbségek a könyvtárosok és kutatóintézeti dolgozók között. - RADNAI MÁRTA

könyvtárunk munkájáról

KÖNYVTÁRUNK KOLLÉGIUMI ÜLÉSEIRŐL

Könyvtárunk kollégiuma december 9-én az osztályvezetők és önálló csoportvezetők részvételével kibővített ülésen a főosztályvezetők által összeállított "ELŐZETES BESZÁMOLÓK AZ 1965.ÉVI MUNKATERV VÉGREHAJTÁSÁRÓL ÉS AZ 1966. ÉVRE KITŰZHETŐ FŐBB FELADATOKRÓL" valamint az Igazgatási Osztály által készített "AZ ÁLLOMÁNYREVIZIÓ 1965.ÉVI SZAKASZÁNAK VÉGREHAJTÁSÁRÓL SZÓLÓ ELŐZETES BESZÁMOLÓ ÉS AZ 1966.ÉVI SZAKASZÁNAK TERVEZETE o. előterjesztéseket tárgyalta meg.

Az előzetes beszámolókat és az 1966.évi munkatervi vázlatokat részint főosztályi, részint osztály-keretekben munkaértekezleten beszélik meg a könyvtár dolgozóival, és ezek után történik a végleges osztály-beszámolók és munkaterv összeállítása. Miután könyvtárunkban ez alkalommal először kerül sor az 1001/1965. (I.16.) Korm. sz. határozat végrehajtásaként kiadott MM-utasítás szerinti munkaértekezletek megtartására, lapunk következő számában adunk tájékoztatást az értekezletekről, nyomon követve, hogy dolgozóink javaslatai és észrevételei milyen mértékben segítették az osztályok vezetőit a munkaterv kialakításában.

Az állományrevizió 1966. évi második szakaszának tervezetéhez a kollégiumi ülésen több észrevétel és módosító javaslat hangzott el. Miután az ezekkel összefüggő részkérdések megtárgyalására a bővített keretben tartott kollégiumi ülés nem volt alkalmas, a tervezet végleges kialakítása egy későbbi főosztályvezetői értekezleten történt meg. Részletes ismertetésére visszatérünk.

SZEMÉLYI HIREK ÉS VÁLTOZÁSOK

ÚJ MUNKATÁRSAINK: Bódi Gusztáv műszaki ügyintéző II. (Gazdasági Hivatal), Borsos Lajos gk. vezető (KMK), Oláh Gabriella könyvtáros II. (Könyvek Központi Katalógusa), Urosevics Danilo főkönyvtáros (KMK)

ELTÁVOZTAK KÖNYVTÁRUNKBÓL: Gulyás Imréné könyvtáros II. (áthelyezés: Budapesti Vegyipari Gépgyár), Kecskés Mátyás gk. vezető (áthelyezés: Rákosvölgye Tsz.), Krausz Jánosné kisegítő II. (munkaviszonyának határozott időre való átalakításával).

AZ ÚJ RAKTÁRI ÉS KÖLCSÖNZÉSI RENDSZERRŐL

A könyvtárak egyik legsúlyosabb problémája: a raktárból ideiglenesen olvasóterem, kölcsönzés, belső használat stb. céljára kikerülő könyvek, periodikák stb. ellenőrzése. Könyvraktárunkban is égetővé vált ez a kérdés, mivel naponta több száz kötet (a legkülönbözőbb címen: olvasótermek, kölcsönzés, feldolgozás, kötészet, mikrofilmezés stb.) hagyja el hosszabb-rövidebb időre a raktárt.

A közelmúltban befejeződött állományrevízió tapasztalatai azt bizonyították, hogy az eddig érvényben lévő kezelési és kölcsönzési rend már nem felelt meg a követelményeknek. Ugyanis a raktárból kikerülő könyvek nyilvántartása nem volt központosított, s így nem lehetett megnyugtató választ adni esetenként arra, hogy a helyükön nem levő kötetek milyen célból és hová kerültek el a raktárból.

A most bevezetett új rendszer lényegében nem változtatja meg a kölcsönzési és a raktári rend tartalmi jellegét, az OSZK eddigi helybenolvasási és kölcsönzési szabályzata is változatlanul megmarad, csupán a folyamat gyakorlati lebonyolítását módosítja.

Főbb vonásait a következőkben foglalhatjuk össze. Mindenekelőtt megszűnt a raktári dolgozók számára eddig sok gondot okozó, nehézkesen kezelhető őrjegyek használata! Ezek ugyanis gyorsan tönkrementek, a nagy forgalom mellett nem lehetett őket megbízhatóan, pontosan kezelni. Előfordult az is, hogy egy-egy könyv mellett, holott már régen a helyén volt több lejárt őrjegy szomorodott! Legfőbb fogyatékosága pedig az volt, hogy segítségével nem lehetett megállapítani egy-egy helyéről hiányzó könyv hollétét, és így a raktárból kikerülő könyvek ellenőrzését sem lehetett biztosítani.

Az új rendszer kiküszöbölte ezeket a hiányosságokat. Könnyebb áttekintésére kísérjük el útjára a raktárból kikerülő könyvet. Ez vagy az olvasóterem egyikébe, vagy a kölcsönzőbe jut. (Ide hozzák ki a helyi-, házi-, könyvtárközi kölcsönzésre, mikrofilmezésre, rekatalogizálásra kerülő, vagy a tájékoztató munkához szükségessé vált könyveket./ A raktár csak akkor adja ki a könyveket, ha az új rendszerű térítvények biztosító szelvényét megkapja. Ez a térítvényrész a raktár szempontjából legfontosabb adatokat tartalmazza, vagyis a könyv helyrajzi számát, a kölcsönző személy, vagy intézmény nevét, és a kölcsönzés jellegét.

A szelvények rendezése és megőrzése a raktári osztály feladata, amely ily módon ismeri a raktárból kikerülő könyvek pontos hollétét, s erről gyors és pontos felvilágosítást is tud adni. A kölcsönzési térítvény másik két szelvénye továbbra is a kölcsönző tisztviselő kezelésébe marad, aki a szelvényeket a kölcsönző neve és a lejárat dátuma szerint rendezi.

Racionalizálódott az olvasótermekbe kikerülő könyvek ellenőrzésének fo-

lyamata is. Az olvasótermi kérőlap kétrészes. Az egyik részt a könyvnek az olvasóhoz való eljuttatásával egyidejűleg (az előző rendszerhez hasonlóan) a teremfelügyelő veszi át. Ennek szerepe azzal, hogy az olvasó használat után a könyvet visszaadja, meg is szűnik. Lényegesebb a másik, a biztosító szelvény. Ez bekerül a raktár központi ellenőrző nyilvántartásába - így valamilyen, a raktárból kikerülő könyv egységes nyilvántartásban szerepel. A kölcsönzött, vagy egyéb célokból a raktárakból kiemelt könyvek biztosító szelvényével együtt az olvasótermi kérőlap biztosító szelvénye is addig van nyilvántartásban, amíg a könyv a raktári helyére vissza nem kerül.

Az új rendszer lényege mint láttuk, az u.n. biztosító szelvény pontos és gondos kezelésén épül fel. Sem a raktár nem adja ki a keresett művet, amíg ezt meg nem kapja, sem a kölcsönzés nem tekinti a folyamatot lezártnak, amíg a szelvényt vissza nem kapja.

Ugy véljük, felesleges magyaráznunk a rendszer előnyeit. A raktár, amely elsősorban felelős a könyvek megőrzéséért, ily módon áttekinthetően és ellenőrizhetően nyilvántarthatja a megőrzéséből ideiglenesen hosszabb-rövidebb ideig kikerülő könyveket. - FALVY ZOLTÁNNÉ

A SZAKKATALÓGUS HASZNÁLÓINAK NYOMÁBAN

Ez év május-juniusában a szakkatalógus használóit egy kérdőív kitöltésére kértünk meg. Célunk az volt, hogy megállapíthassuk egyrészt a katalógust használók pontosabb foglalkozási kategóriáit, másrészt a keresett témák szakok és megjelenési idő szerinti megoszlását. A kitöltött kérdőívek sajnálatosan alacsony száma (150) korántsem tükrözi a szakkatalógus használatának mértékét - méréseink szerint havonta átlag 800 olvasó keresi fel -, ezért a kapott válaszok csupán általános tájékozódásra alkalmasak.

Újólág hangsúlyozva, hogy a kevés adat inkább szurópróba, mint statisztikára alkalmas, a következő megjegyzéseket fűzhetjük az egyes adatokhoz:

A foglalkozási köröket igyekeztünk úgy csoportosítani, hogy egyrészt a könyvtárhasználati rutin, másrészt az érdeklődési fok szempontjából általában homogén csoportokat nyerjünk. Nem lenne érdektelen azonban azt sem megállapítani, hogy az egyes csoportok százalékos aránya mennyiben fedi a könyvtárba beiratkozottak százalékos arányát. Feltehetően a bölcsészhallgatók aránya a valóságban jóval erősebb.

Foglalkozási körén belül kutat a bölcsészhallgatók (és a néhány orvostanhallgató) 100 százaléka, amint azt várni is lehetett, s ugyancsak az előre elképzelt adatnak felel meg, hogy a fizikai dolgozók nem foglalkozási körükön belül, hanem érdeklődési körüknek, vagy valamilyen hobbyjuk irányában kutatnak. Feltűnő azonban, hogy a tudományos területeken működők milyen nagy százaléka fordul saját szakmája területén a szakkatalógushoz. Ha e szurópróba adatai fe-

1.sz.melléklet

A KATALÓGUST HASZNÁLÓK FOGLALKOZÁS ÉS ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÜK SZERINTI SZÁZALEKOS MEGOSZLÁSA

FOGLALKOZÁSI KÖR	A megkérdezettek száma és százaléka	Foglalkozási körön belül kutat		Keresett anyagát a könyvtárban		A katalógusban el tud igazodni		Bármikor	1800 előtt	1945 előtt	1900 utáni	1800-1944 között	1945 utáni
		megtalálta	nem találta	önállóan	segítségrel	nem tud							
Tudományos kutató, tudományos fokozattal rendelkező	19 (12,6)	94,7	5,2	47,3	52,6	21,0	10,5	26,3	26,3	15,7			
Pedagógus, könyvtáros, népművelő, ujságíró stb.	21 (14,0)	85,7	90,4	23,8	76,1	14,2	4,7	23,8	9,5	38,1			
Egyéb diplomás (orvos, mérnök, ügyvéd stb.)	9 (6,0)	77,7	77,7	44,4	44,4			33,3		55,5			
Egyéb értelmiségi (tisztviselő, védőnő stb.)	28 (18,6)	42,8	85,7	14,2	85,7	25,0	3,5	14,2	7,1	42,8			
Főisk. és egyet.hallgató közelebbi megjelölés nélkül	11 (7,3)	72,7	63,6	18,1	90,9	9,1	9,0	18,1	27,2	45,4			
Bölcsészhallgatók	35 (23,3)	100	71,4	34,2	65,7	14,2	14,2	42,8	2,8	22,8			
Orvostanhallgatók	3 (2,0)	100	66,6	33,3						100,0			
Tanulók, középiskolások	12 (8,0)	91,6	83,3	8,3	8,3	8,3		25,0	25,0	41,6			
Fizikai dolgozók	7 (4,6)	-	71,4	42,8	57,1	28,5		28,5	14,2	28,5			
Foglalkozásukat nem nevezték meg	5 (3,3)	-	100	40,0	60,0	20,0		40,0		40,0			
Összesen	150	77,2	87,7	26,7	71,9	16,3	4,7	27,9	12,4	35,3			

* Ahol a százalék összege nem 100, ott a kérdőívek egy részénél kitöltetlen maradt a megfelelő rovat.

dik a való tényeket, úgy még fokozottabb az igény - és alighanem a kritika is - a szakkatalógussal szemben, mintsem gondoltuk.

A következő adatok, hogy az olvasók mennyiben találják meg az őket érdeklő anyagot a könyvtárban, más alkalommal kerülnek majd vizsgálat alá.

2.sz.táblázat

A KERESETT TÉMÁK MEGOSZLÁSA ETO-SZAKOK ÉS MEGJELENÉSI IDŐ SZERINT s z á z a l é k b a n

ETO szak	Bármikor	Csak					keresett sége
		1800 előtt	1945 előtt	1800 után	1800-1944 között	1945 után	
0 Ált.művek. Könyvtár.Sajtó	-	-	-	100	-	-	1,2
1 Filozófia. Lélek- tan	23,0	7,6	7,6	15,3	-	46,1	8,1
2 Vallás	-	-	-	-	-	-	-
3 Társ.tudomány. Ped.Jog.Néprajz	13,7	-	-	24,1	31,0	31,0	18,2
5 Természettudo- mányok	18,1	-	-	27,2	-	54,5	6,9
6 Alk.tudományok. Techn.Mezőgazd.	16,6	-	-	16,6	-	66,6	7,5
61 Orvostudomány	-	-	-	14,2	14,2	71,4	4,4
7 Művészet	36,3	-	-	27,2	9,0	27,2	6,9
8 Irodalom	16,6	11,1	2,7	33,3	13,8	22,2	22,6
80 Nyelvtudomány	23,0	7,6	23,0	15,3	-	30,7	8,1
9 Földrajz.Törté- nelem.Eletrajz	36,0	4,0	-	40,0	12,0	8,0	15,7

A szakkatalógusban való eligazodás statisztikája szerint az olvasók túlnyomó többsége igényli a könyvtárosi segítséget. Ez a tény azt jelenti, hogy a könnyebb kezelhetőség szempontjait a szakkatalógus szerkesztésénél, revíziójánál élesebben ki kell domborítani. Erre vonatkozólag hasznos lesz a kérdőívek megjegyzés-rovatából néhány idézetet kisorsolni.

"A szakkatalógus névmutatóját jó lenne bővíteni. Nagyon megkönnyítené a keresés munkáját, ha a névmutatóban egy-egy címszó mellett ott lenne a katalógus-fiók száma is. A tizedes osztályozás számai ugyanis nagyon hosszúak, és elég nehéz megtalálni a megfelelő fiókot." (Középisk.tanár, aspirantúra)

"A katalóguscédulákat tartalmazó dobozokat le kellene számozni, s a tárgymutató egyes szavai mellé odairni a doboz számát." (Levéltáros.)

"Az olvasó könnyebb tájékozódását szolgálná, ha a (02/09) alosztások jelölése helyett feliratos osztólap lenne. Bővebb lehetne egyes helyeken az osztólapokat elhelyezni." (Könyvtáros).

A keresett művek megjelenési idő szerinti eloszlása első látásra azt mutatja, hogy talán mégis helyesebb lett volna a szakkatalógusnak 1944 ill. 1945 évi határral való bontása. A valóságnak megfelelőbb képet ad azonban e tekintetben a 2. táblázat, amely szerint könyvtárunk két szakterületének, az irodalomnak és történelemnek szakjában az 1800 és nem az 1944 után megjelent művek csoportja vezet. Különösen kiugrik ez a történelem terén. (Viszont az adatokból az látszik, hogy más szakkönyvtárakban az 1945-ös bontás látszik megfelelőbbnek.)

Sok érdekes dolgot tartalmaz a kérdőívek utolsó, "Esetleges megjegyzés vagy kívánság" rovata, amelyre még majd visszatérünk. - TÖKÉS LÁSZLÓNÉ-KELECSÉNYI GÁBOR

HIREK

VÁLTOZÁS A MIKROFILM ÁLLOMÁNY JELZETEIBEN - A mikrofilm állomány könyvtárunkban a különgyűjtemények tagozódása szerint eddig 7 főcsoportban nyert elhelyezést. A kéziratok FM 1, a régi és ritka könyvek FM 2, a hírlapok és folyóiratok FM 3, a zeneművek FM 4, a térképek FM 5, a színháztörténeti anyag FM 6, a modern könyvek FM 7 jelzet alatt szerepeltek. A mikrofilmtár felülvizsgálatának észrevétele alapján a plakátok és kisnyomtatványok mikrofilmjeit ezután FM 8 alatt regisztrálják. Ennek megfelelően az eddig FM 5 jelzeten szereplő régi felvételeket is átszámolták.

A KÖNYVTÁROSKÉPZŐ SZAKTANFOLYAM I. félévi szóbeli vizsgáit 1966 január folyamán az alábbi napokon tartják, naponként 9 órai kezdettel a párthelyiségben: II. évfolyam jan. 5-6., 10-11., 14-18. és 21-22.; III. évfolyam jan. 7-8. 12-13. és 19-20. A vizsgák nyilvánosak, érdeklődőket szívesen látnak.

A MAGYAR KÖNYVÉSZET 1945-1960. első kötete (Általános művek. Filozófia. Vallás. Társadalomtudományok. Nyelvészet.) megjelent. Ára 178 Ft. Az ÁKV Könyvtárellátó Osztályának könyvesboltjában beszerezhető.

A MAI ÉSZT EX LIBRIS - Könyvtárunk ötödik ex libris kiállítása december közepén nyílt meg. A bemutatásra került 100 alkotás egy kis lélekszámú rokon nép magas képzőművészeti igényességéről és nagy könyvkulturájáról adott hírt. E kiállítás anyagát is leíró katalógus rögzíti. Sokszorosító üzemünkben való kiadását a Kisgrafika Barátok Körének, és nem utolsósorban az észt ex libris monográfusának: Paul Amburnak segítése tette lehetővé. A katalógus tördelését Stettner Béla grafikusművész végezte, linometszet-mellékletét Nagy Árpád Dániel grafikusművész készítette és a Természettudományi Múzeum nyomdaüzeme sokszorosította. Reméljük, hogy kiállításaink tervezett sorozatai és katalógusaink nem csupán az ex libris műfaját kedveltetik meg szélesebb körben, de új barátokat szereznek könyvtárunknak is - belföldön és külföldön egyaránt.

FIGYELŐ SZEMMEL

F a j c s e k M a g d a
SZOVJETUNIÓBELI TANULMÁNYUTAM TAPASZTALATAI

Ez év októberében első ízben folyt kölcsönös tapasztalatcsere a moszkvai Állami Lenin Könyvtár és könyvtárunk között. A könyvtár közvéleményét természetesen és jogosan az érdeklő elsősorban, hogy a saját látóköröm szélesítésén, felejtethetetlen kulturális és baráti élményeken kívül miféle közkinccsé tehető tapasztalatokról tudok beszámolni. Előre kell bocsátanom még azt is, hogy "magánszorgalomból" Leningrádba is ellátogattam, és az ottani Állami Nyilvános "Szaltikov-Scsedrin" Könyvtárba is bekíváncsiskodtam. Azokba a tapasztalatokba - melyeket itt mint a magunk számára legtanulságosabbakat - csokorba gyűjtök, mind a két nagy könyvtárat belefoglalom.

Bevezetésül még csak annyit, hogy a moszkvai Lenin Könyvtár jelenleg kb. 25 millió egységet, 2200 dolgozót, 22 olvasótermében 2500 férőhellyel napi 9-10 ezer olvasót tart számon; a régibb, de szerényebb méretű Szaltikov-Scsedrin Könyvtár pedig kb. 15 millió egységgel, 1500 dolgozójával, 28 olvasótermében 1500 férőhellyel, naponta kb. 5 ezer olvasóval mögötte következik. Ezekből a számadatokból is indokolt talán, hogy tapasztalataimat, megfigyeléseimet főleg a Vár perspektíváiban teszem meg. Ilyen nagy arányban már a méretek önmagukban is determináló jellegűek.

Azt a legegyszerűbb természetes sorrendet követve, ahogyan az olvasó eljut a könyvig, elsőnek a ruhatár objektív szigorúsága nyerte meg a tetszésemet. Kabátot, kalapot, aktatáskát stb. mind a két könyvtárban kivétel nélkül le kell adnia mindenkinek, olvasónak és könyvtári dolgozónak egyaránt, ez alól nem kivétel se rokona, se ismerőse, se eladója, se vevője senkinek, semminek. Másfelől azonban a ruhatár nem zálogőrző intézmény a könyvek biztonságáért. Tehát azt, hogy az olvasó távozás előtt minden könyvet visszaadjon, nem a ruhatárban letett esetleges sapka vagy jobb híján személyi igazolvány van hivatva biztosítani, hanem a ruhatártól független ellenőrző jegy. A ruhatári szám olvasótermi ülésrendet, helyhezköötöttséget sem szab meg, az olvasót a könyvtárban egyetlen számmal: az olvasójegyének számával tartják nyilván és szolgálják ki.

Az olvasótermek mellett mindkét könyvtárban nagy 40-60 ezer kötetes kézikönyvtárak vannak. Ezeknek állományát az olvasók - a mi gyakorlatunkhoz hasonlóan - szabadon, kikérés nélkül használhatják. A kézikönyvtár helyiségéből ki

is vihetik a szabadpolcos könyvet - olvasóterembe, más olvasóterembe, az olvasóterem előterét képező folyósóra - annak ellenében, hogy a kézikönyvtár helyiségének ajtajában ülő könyvtáros a darabszámot rájegyzí az ellenőrző jegyre. Visszaadni csak ott lehet - az ellenőrző jegyen történő igazolás ellenében -, ahol kivették a könyvet, azaz ahová tartozik. Megfontolandónak tartanám több szempontból: nem kellene-e várbeli olvasóterünkben egy bizonyos, minden helyiségében ellenőrzött zónán belül lehetőséget nyújtani arra, hogy a szabadpolcos könyvek - más művekkel való összehasonlítás, esetleges megbeszélés lefolytatása stb. céljából - az olvasótermekből kivihetők legyenek.

A raktárból kikért könyvekről mindkét könyvtárban a raktári osztály vezet nyilvántartást. Ő jegyzí rá a kéréslapra, hogy a helyén nem található könyvet hol keresheti az olvasó: kinél van kézben, kikölcsönözve, félretéve stb. Az általam látott két nagy könyvtárban jól bevált rendszerként folytatnak tehát egy olyasfajta gyakorlatot, amelyet okt. 1-től fogva mi is alkalmazunk kísérletképpen, a raktári osztály kezdeményezésére. (Tudom persze, hogy más nagy könyvtárakban másféle kiszolgálási és nyilvántartási rendszerek vannak, és hogy ennek is, amannak is vannak hívei és ellenzői is.) Az eddigi tapasztalat szerint ez az újfajta nyilvántartási mód nálunk is bevált.

A leningrádi Nyilvános Könyvtárban büszkén hívták fel a figyelmemet arra a helyi saájátságra, hogy az olvasótermekben az ügyeleti posztokat az olvasószolgálati és tájékoztatási osztály megerősített posztokként tartja fenn. Ez azt jelenti, hogy minden olvasóteremben három ügyeletes ül egymás mellett, ill. áll az olvasók szolgálatára egyidejűleg: egy raktári könyvkiadó, egy olvasótermi felügyelő (aki a szabadpolcos kézikönyvtárban való eligazítást is végzi) és egy bibliográfus, aki szükség esetén további segítséget nyújt az olvasónak. Jelenlegi méreteinkben is feltétlenül szükségesnek tartom az olvasótermi felügyeletnek azt a két személyre való szétosztását, amit szintén okt. 1-től fogva vezettünk be kísérletképpen: egy raktári könyvkiadó és egy olvasószolgálati felügyelő-tájékoztató beállítását.

Mind a két könyvtárban az olvasó szemével néztem bele a katalógusokba. Ugy láttam, hogy mindkét helyen sokféle, többszemponu, jól tagolt, világos rendszerű katalógusok segítik az olvasókat a hatalmas anyag használatában. (A leningrádi könyvtárban futó benyomásom szerint még több, mint a moszkvai-ban). Szakkatalógusunkkal szemben talán nem volna túlzott követelmény, ha hasonló igényeket támasztanánk. Főként az anyagot jól tagoló, világosan rendező felosztásokra, osztólapokra, közérthető cím- (vagy tárgy-) szavakra gondolok itt, a jelenlegi, helyenként látható, túlságosan hosszú és bonyolult szakszámok helyett. Ezek a szakjelzetek a tapasztalat szerint még a nem szakzó könyvtárosoknak is sokszor inkább megnehezítik az eligazodást, mint megkönnyítik, hát még az olvasóknak! Az 1800 előtti, újonnan leválasztott anyag szakkatalógusa mintha már tett is volna egy lépést az óhajtott irányban. (A tárgyilagosság kedvéért meg kell jegyezni, hogy a szovjet könyvtárakban nem az ETO rendszerét használják, és saját rendszerük is éppen most van átdolgo-

zás alatt: az átdolgozást éppen a jobb használhatóság kedvéért kezdeményezték, és a legnagyobb könyvtárak közreműködésével folytatják le.)

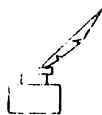
További várbeli terveink, törekvéseink megvalósulását, esetleg igazolását, láttam még a két könyvtár tájékoztató szolgálatán a következőkben:

A tájékoztató szolgálatnak mind a két helyen hatalmas központi segédkönyvtár áll rendelkezésére (a Lenin Könyvtárban 150 ezer kötetes, négyféle katalógussal). Mind a két helyen erősen körülhatárolt szakreferencia-rendszert láttam: a tájékoztató szolgálatok 4-4 munkacsoportot foglalnak magukban, a tudományos olvasótermek ugyanazt a tematikus beosztást követik (irodalom-nyelvészet-művészet, történelem és egyéb társadalomtudományok, matematika-fizika-technika, természettudományok-orvostudomány). A tájékoztató szolgálat beosztottjaival nemcsak az írásbeli tájékoztatásokat végzik szaktudásuknak és beosztásuknak megfelelően, hanem a szóbeli tájékoztató munkában is ezek szerint a témakörök szerint felállított ügyeleti pontok teljesítenek szolgálatot (heti egy vagy két alkalommal).

A tapasztalatcsere moszkvai kiküldöttje, Tatjana Posztremova tudományos titkár itt szerzett észrevételei közt külön kiemelte mint neki kiváltképpen tetsző mozzanatot azt, hogy az olvasók kiszolgálásában milyen gazdaságosan bánunk a munkaerőkkel és az anyagi eszközökkel: általában kettőre korlátozzuk az általános olvasóteremben egyszerre kikérhető könyvek számát. A magam részéről viszont azt figyeltem meg, hogy önük a tájékoztató szolgálat erőivel gazdálkodnak jobban. A Lenin Könyvtár telefontájékoztatót csak intézményeknek vagy a könyvtár olvasóinak ad (az olvasójegy száma szerint); írásbeli tájékoztatást is elsősorban tudományos célra végeznek. Ennek következtében munkájukban jóval kevesebb az efemer és "passzív" mozzanat, és sokkal több a szervezeti és maradandó. Mind a két könyvtárban évente nagy mértékű tudományos kutatómunkát végeznek, s ennek eredményeképpen jelentős számú bibliográfiát - szerzői, tematikus és ajánló bibliográfiákat - adnak ki.

Érdekesképpen megemlítendő még a szovjet tudományos könyvtárak tájékoztató munkájának igen nagy fokú országos szervezettsége. A Szovjetunió nagy könyvtárai írásbeli tájékoztatásaikról jelentést küldenek a Lenin Könyvtárnak, és ott kéthetenként megjelenő mutatójegyzéket készítenek belőlük - szakok szerinti csoportosításban -, amit ismét valamennyi nagy könyvtárnak szétküldenek. Ennek gyakorlati felhasználása abban áll, hogy az egyik könyvtár által kidolgozott kérdést egy másik tudományos könyvtár nem dolgozza ki, hanem az illető megadott könyvtárhoz utasítja a kutatót. A tájékoztató munkának az ilyenfajta adminisztrációs apparátussal való nyilvántartása és szervezése a mi körülményeink között természetesen nem látszik követendőnek.

A tapasztalatszerzés lehetőségét nemcsak én tartottam rendkívül kedvezőnek és hasznosnak, de szovjet cseretársam is azzal a megállapítással távozott, hogy a budapesti nagy könyvtárakban látottakat bőségesen fogja hasznosítani további munkájában.

SZAKSZERVEZETI BIZOTTSÁG

MUNKÁNKRÓL * MEGBESZÉLÉSEINKRŐL * RENDEZVÉNYEINKRŐL

SZAKSZERVEZETI BIZOTTSÁG

A szakszervezeti munka napi kérdéseinek intézésére november 22-én, 29-én, december 6-án és 13-án - esetenként a rezortfelelősök bevonásával - vezetőségi ülést tartottunk.

ÖSSZBIZALMI ÉRTEKEZLETÉK

December 3-án "Feladatok a szocialista gondokodás és életforma kialakítása terén" címmel Hámori Béla, pártszervezetünk titkára tartott előadást a bizalmiak részére, melyen szakszervezeti bizottságunk tagjai is résztvettek. Az előadást élénk vita követte. December 10-én ugyancsak összbizalmi értekezleten tárgyaltuk meg az év hátralevő része munkájának teendőit és azokat a kérdéseket, amelyekben a vezetőség döntés előtt a bizalmiak észrevételeit és állásfoglalását kívánta felmérni.

TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI TANÁCS

A december 9-i ülés a segélyezési kérdések mellett több fontos kérdést tárgyalt meg.

Munkaadói segélyre javasolták betegségből adódóan Fekete Etelka (400 Ft), Paska Jánosné (200 Ft), Tardy Lajos (360 Ft) és Vargha Józsefné (300 Ft) dolgozókat. Szakszervezeti rendkívüli segélyben részesítették ugyancsak betegség címén Mérey Róbertné (400 Ft) szakszervezeti tagot.

Krause Etelka üdülési felelős ismertette a Tanáccsal, hogy a Budapesti Bizottság és szakszervezeti bizottság megállapodása alapján szakszervezetünknel üdülőjegy-elosztó alközpontot létesítettek, melyhez 16 tudományos kutatóintézet tartozik. Az alközpont vezetésére Krause Etelka kapott megbízást. Az üdülés egyéb kérdéseit hireinkben ismertetjük.

Szilvássy Istvánné a Budapesti Bizottságnál a beteglátogatási felelősök részére tartott értekezletről számolt be. Gyulai Árpád munkavédelmi felügyelő részint az étkezdénk konyhájában végzett átalakítási munkákról, részint -

a Gazdasági Hivatallal folytatott tárgyalásai alapján - arról számolt be, hogy az olvasószolgálatoknál levő mosdók korszerűsítését Gazdasági Hivatalunk 1966 januárjára ígérte.

A Tanács elhatározta, hogy a kórházban, vagy huzamosabb idő óta betegállományban levő dolgozóinkat az ünnepek alkalmával karácsonyi ajándékcsomag küldésével köszönti és kíván mielőbbi gyógyulást számukra.

UJ AKTIVÁK KAPCSOLÓDTAK BE SZAKSZERVEZETI MUNKÁNKBA - Az Országos Gyarapodási Jegyzék szakszervezeti csoportja az áthelyezés folytán megüresedett bizalmi tisztségre Petrovay Istvánné-t választotta meg. Az üdülőjegy-elosztó alközpontból következő többletmunkák segítésére, a könyvtáron belüli üdülési-felelősi teendőket Krause Etelka mellett a továbbiakban Kiss Jenőné végzi. Köszöntjük az új aktivákat és munkájukhoz sikert kívánunk.

NOVEMBER 26. * IRODALMI DÉLUTÁN

Előadásorozatunk keretében szakszervezeti bizottságunk meghívására Cseres Tibor, Hubay Miklós és Sánta Ferenc írók "Olvasókról-közönségről" címen tartottak beszámolót.

NOVEMBER 30. * SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGI ÜLÉS

Az ülésen (melyen már a katonai szolgálatáról visszatért Onódy Miklós is részt vett) lapunk novemberi számával kapcsolatos észrevételeket és a decemberi szám tervét beszélte meg a szerkesztő bizottság.

DECEMBER 4. * SAKMAI TOVÁBBKÉPZŐ ELŐADÁS

"A magyar irodalomtudomány és az Országos Széchényi Könyvtár" címen dr. Klaniczay Tibor, az MTA Irodalomtörténeti Intézetének igazgatóhelyettese tartott előadást. Korreferensek az IT részéről dr. Parnai Andor, könyvtárunk részéről dr. Bélley Pál tud. főmunkatársak voltak. A megbeszélést dr. Borsa Gedeon, szakszervezeti bizottságunk szakmai felelőse vezette.

----- * SZÁMVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG ELLENŐRZÉSE

Alapszervezetünk pénz-és értékcikk nyilvántartását és kezelését ellenőriztük. Az SzB pénztárkönyvének egyenlege: készpénz = 37,74 Ft, követelés = 58 Ft, OTP számlán = 10 297,80 Ft, tagdíjbélyegben = 8 926 Ft, összesen = 19 312,54 Ft.

DECEMBER 9. * REVIZORI VIZSGÁLAT

Szakszervezetünk gazdálkodását a Budapesti Bizottság részéről Eichner Ernő revizor ellenőrizte. Vizsgálati jelentéséből idézzük: Az intézmény szervezettsége 90,8 százalékos [az elgondolhatónál alacsonyabb szint a könyvtár állományi létszámában nyilvántartott részfoglalkozásuk számából következik, akiknek

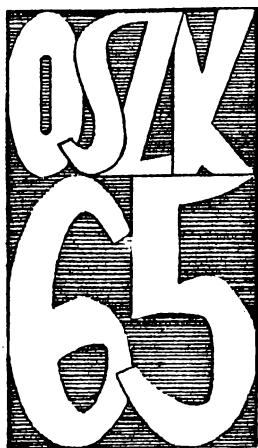
csak egy része tagja szakszervezetünknek.] 385 szakszervezeti tagból 356-nak nincs tagdíjhátraléka, így a tagdíjmorál 92.5 százalékos. "A számviteli rend és okfejtés minden tekintetben dicséretet érdemelne, ha ..." és itt a vizsgálat a következőket kifogásolta: a) a havi tagdíjbevételeket, a tényleges időpontnál később, egy összegben könyvelik el és b) az aktívák jutalmazásának költségeit - az aktívák működési körétől függetlenül - ügyviteli felhasználásként tervezik és könyvelik el. Hasonlóképpen kifogásolta a vizsgálat egyrészt azt, hogy a tagnyilvántartó lapokon a tagdíj-fizetések csak késve nyerne feljegyzést; másrészt azt, hogy elsősorban a más intézményektől átigazolt tagoknál a tagdíjfizetésben un. "üres ablakok" (valamilyen okból kihagyott olyan hónapok, amikor a tagdíjat az illető nem fizette ki vannak). Összefoglalásként adott minősítés: "Az SzB pénzgazdálkodása és ügyvitele - a jelentésben említett hiányosságok mellett is - kielégítő." A hiányok kiküszöbölésére a szükséges lépéseket megtettük.

DECEMBER 18. * FENYŐFA-ÜNNEPSÉG

Eddigi gyakorlatunknak megfelelően rendeztük meg dolgozóink gyermekei részére a filmvetítéssel, télapó-járással, ajándékozással összekötött ünnepségünket 2 592,- Ft értékben 144 csomagot osztottunk ki. A télapót ez évben is a Gyarapítási Osztály "szerzeményezte" számunkra Dániel György személyében.

DECEMBER 21. * VIETNAMI SZOLIDARITÁSI NAP

A külpolitikai beszámolót Gárdos Miklós, a "Magyarország" h.főszerkesztője tartotta szakszervezeti bizottságunk felkérése alapján.

BESZÁMOLÓNKAT ezuttal a komoly műfajjal kezdjük. Nov.26-án délután rendezte meg szakszervezeti bizottságunk "OLVASOKRÓL, KÖZÖNSÉGRŐL" címen előadásorozatának első irodalmi délutánját. Vargha Balázs, a SzB kulturális felelősének bevezető szavai után Sánta Ferenc, Hubay Miklós és Cseres Tibor beszéltek a témáról, más-más oldalról világítva meg a kérdést, sok személyes élménnyel is fűszerezve.

SÁNTA FERENC az író-olvasó találkozókra szerzett tapasztalatait összegezte. Elmondotta, hogy szívesen jár ilyen találkozókra, mert az írónak ez hasznos önkormányzati jelent. Különösen melegen emlékezett meg a fiatal olvasókról, akikben az íróval való találkozás maradandó, esetleg egy egész életre elhatározó jellegű élményt hagyhat. Nem tartja cinikusnak a fiatalokat, csak komolyan és felelősséggel kell velük beszélni, s akkor ők is hasonlóképpen válaszolnak. A továbbiakban felsorolta azokat a tipikus kérdéseket, amelyek az író-olvasó találkozón általában el szoktak hangzani, függetlenül attól, hogy milyen összetételű a hallgatóság.

HUBAY MIKLÓS nem az olvasók, hanem a nézőközönség szempontjából elemezte a mű és közönség viszonyát. Beszélt azokról a körülményekről, amik egy jó dráma bemutatóján is bukást idézhetnek elő, s ezzel kapcsolatban mutatott rá kulturpropagandánk hiányosságaira. A jó színházi "előzetes" már félsiker, de nálunk az irodalompropaganda még az árupropaganda gyerekcipőjében jár. Eleven színházi élet csak határozott profilu színházakkal képzelhető el, de nálunk - talán az egy Tháliát kivéve - nincs határozott profilu színház, a műsorpolitikát a "mindenből egy keveset", vegyesfelvágott-izü műsorok jellemzik. Igaz, határozott profilu közönség sincs, a konvencionális és modern izlés közönségének párharcában a többség majorizálja a kisebbséget, s így jön létre a kiegyensúlyozott programu színház kiegyensúlyozott légkörű, mindent megtapsoló közönsége. Végeredményben a szórakozni vágyó közönség kiszorítja az igényes közönséget, s ennek illusztrálására idézte a legfrissebb színházi statisztikát: a Magyarországon játszott magyar darabok közönségsiker szerinti felsorolását. Az első 50 darab közül a listavezető a Csárdáskirálynő, rajta kívül még 25 operett és 10 bábjáték szerepel, az Ember Tragédiája a 48-ik helyre szorult, s a mezőnyben csak két új, mai magyar darab szerepel. S ami talán a legérdekesebb: a nagy siker ellenére, a Csárdáskirálynő előadásainak minden jegyére az állam 22 Ft-ot fizet rá! Így állami támogatással szolgáljuk ki azt a közízlést, amely ellentétben áll egész kultúrpolitikánkkal.

CSERES TIBOR a "Hideg napok" c. kisregényével kapcsolatos olvasói visszhangot elemezte. Elmondotta, hogy úgy jobbról, mint balról érték bíráló, támadó hangok, sőt még az is előfordult, hogy lakásán keresték fel, s számonkérték tőle a regényben írottakat. Maga a kiadó sem tudott hosszú ideig mit kezdeni a kézirattal s évek teltek el, amíg végre egyik folyóiratunk leköszölte s ezzel - ezt már mi, olvasók tesszük hozzá - elindította a megérdemelt nagy siker útján.

A három előadást közvetlen, baráti hangulatu beszélgetés zárta le. Minderről a szokásosnál hosszabban számoltunk be, talán azért, mivel ezen az élményt jelentő délutánon a könyvtárnak mindössze 20 dolgozója vett részt. Ennyien voltak kíváncsiak a három jelentős magyar íróra, abból a könyvtárból, amely irodalomtudományi szakkönyvtárnak tekinti magát. Senkit sem láttunk a népes Olvasószolgálati Osztályról, a KMK irodalompropaganda csoportjából (a KMK-t egyedül Vargha Balázs képviselte), a KISZ pedig egy fővel szerepelt. Talán abban van a magyarázata hogy az előadást munkaidő után rendezték?!

Az igazság kedvéért azonban azt is el kell mondanunk, hogy az előadás propagandája sem volt megfelelő. A bizalmi hálózat nem értesítette megfelelő módon a tagságot, és így sokan csak az előadás előtti napon értesültek. .. Ugy tudjuk, a SzB is levonta a tanulságot, s legközelebb a propaganda más eszközeit is igénybe fogja venni.

Folytassuk most is azzal, hogy BEMUTATJUK ÚJ MUNKATÁRSAINKAT.

Kronstein Gábor a Központi Katalógus új munkatársa. Magyar-történelem

szakos tanár. Könyvtári állását megelőzőleg Zuglóban középiskolában tanított. Vele még az irodalmi délutánon is találkoztunk.

A Gazdasági Hivatalban új műszaki csoport alakult. Ezzel kapcsolatos Bódy Gusztáv alkalmazása is. Bódy építőipari technikumot, majd épületgépészeti szakon főiskolát végzett technikus, aki 15 éves szakmai multra tekinthet vissza. Legutóbbi munkahelye a BUVÁTI volt, ahol tervezői munkakörben dolgozott. Kinevezését megelőzően is műszaki tanácsadója volt könyvtárunknak.

Végül két újonnan kinevezett, de nem új munkatársunk: Kisfalvy Mária és Oláh Gabriella, a könyvtárosképző tanfolyam közeljövőben végző hallgatói. Kisfalvy Mária már két éve dolgozik a Gyarapítási Osztályon, Oláh Gabriella pedig 1 éve a Központi Katalógusban. "Státusba" kerülésükhöz őszinte örömmel s a jó szakmai utánpótlásba vetett reménnyel gratulálunk.

A "KATONA-ÉLET - GYÖNGYÉLET", legalább is a nóta így tartja. Ezzel a régi hagyománnyal mi sem óhajtunk szembehelyezkedni, de vannak egyesek, akik szerint azért könyvtárosnak lenni sem utolsó dolog! Legalábbis ezt vallja Ónódy Miklós kartársunk, szerkesztő bizottságunk tagja, aki mint tartalékos főhadnagy, most tért vissza három hónapos katonai gyakorlatáról. Bár a lövészeknél teljesített szolgálatot, reméljük, nem lőtte el minden puskaporát, s tartogatott valamennyit a Híradó hasábjaira is! Ugyancsak most tért vissza tényleges katonai szolgálatából a Hírlaptár dolgozója Tatay András is. Mint a disz-század tagja teljesített szolgálatot s két év alatt annyi fogadáson, koszoruzáson és temetésen vett részt, hogy egy életre elosztva is sok lett volna. S végül emlékezünk meg újoncunkról is, aki most vonult be kétéves szolgálatára: Szántó Péterről, raktári osztályunk dolgozójáról. Reméljük, hogy a katona-élet számára is emlékezetes marad s leszerelése után - Hány János módjára - lesz miről mesélnie.

Ismét egy nótát idézünk: ld. a "DEBRECENBE KÉNE MENNI ..." címet. Ezt a tanácsot fogadta meg Fajcsek Magda, Ferenczy Endréné, Óvári Sándor és Soltész András, meglátogatva Debrecen könyvtárait. S most átadjuk a szót nekik:

"Mind a négyen a saját szűkebb munkaterületünket megfigyelve, sok érdekes dolgot láttunk mind a szerzeményezés és könyvfeldolgozás, mind a katalógusok, a könyvek kiszolgálása és szabadpolcos elhelyezése, mind raktározása terén. Köszönet a szíves kalauzolásért a könyvtár igazgatójának, dr. Csüry Istvánnak és munkatársainak.

Az ő érdemük ugyanis, hogy a fogadtatás az idő zordsága, meg a helybeli, évtizedek óta tartó átmeneti fűtési mizériák ellenére is igazán meleg volt. A Református Kollégiumban a tudós hagyományokkal és magyarság ellenzékiességének izzó hangulatával melegíthettük szívünket, és emelgethettük a tüzoltóegylet kis és nagybotjait. Óvári Sándor Toldiként tartotta egyenesre a szálát. Könyvnyű volt neki, hiszen a nevezetes debreceni turóscsuszából gyűjtött hozzá energiát. Mégsem mi vagyunk az okai, ha ez az étel ott-tartózkodásunk két napján

Debrecenben hiánycikk lett, hiszen ő csak három adagot evett meg egy ültő helyében.

A város egyéb nevezetességeit is tanulmányoztuk. A világhírű Aranybika Szálló hallójában emléktábla hirdeti az alapító Bika Bálint néhai polgár nevét. Meg is állapítottuk, hogy a hiba nem az emléktáblában, hanem a mi könyveinkben van: magunkkal vitt utikalauzaink egyike ugyanis Andrásnak, másika pedig Jánosnak nevezi a halhatatlan végrendelkezőt. Az estét is kihasználtuk, ki-ki a maga korhatára szerint. Hárman az Iszonyban ültünk, míg Soltész elvtárs a szomszéd moziban azt tanulmányozta, hogy milyen Amerika éjjel? - "Aki pedig mind ezért követ akarna ránk vetni, annak felajánlom a zsebemben lapuló kavicsot - írta Fajcsék Magda beszámolójában -, amelyet a Kollégium parkjából emléke hoztam el."

HIÁNYOS LENNE krónikánk, ha nem emlékeznénk meg néha az olvasásról is, hiszen bevalljuk, a magunk részéről rabjai vagyunk az olyan előítéleteknek, hogy a könyvtár többek között az olvasóért is van. Ezért elmondjuk, hogy igen érdekes kutató kereste fel a közelmúltban könyvtárunkat, DR.S.VAN DER WOUDE, az amszterdami könyvtár helyettes igazgatója személyében. Két hétig tartózkodott Magyarországon s készülő nagy munkájához, az 1800 előtti nyomtatásban megjelent és a holland egyetemeken benyújtott disszertáció-bibliográfiához és lelőhelyjegyzékhez gyűjtött újabb adalékokat. A hatalmas anyag szerzői kataszterét a holland egyetemek matrikulái alapján állította össze, s ma már ennek kb. 80 százalékát sikerült is felkutatnia és bibliográfiájába felvennie. A holland könyvtárakon kívül feldolgozta sok francia, svájci és angol könyvtár anyagát, közülük is elsősorban a párizsi, bázeli, londoni és cambridge-i könyvtárakét. Cambridge-ben érdekes magyar vonatkozású felfedezést tett: megtalálta Apáczai Csere János disszertációját, amelynek Magyarországon nincs példánya, s amelyet magyar részről már több ízben kerestek Hollandiában, de nem sikerült nyomára bukkani. Látogatónk Magyarországon várakozásán felül gazdag anyagot talált: könyvtárunkban 140, a sárospataki kollégium könyvtárában ugyancsak 140, Debrecenben 200, az MTA könyvtárában 40 és az Egyetemi Könyvtárban 30 olyan disszertációt talált, amelyek a nyugateurópai könyvtárakban nem találhatók. Így magyarországi útja után gyűjtése közel 40 ezer címre szaporodott. Tervei között szerepel még egy bécsi és egy leningrádi ut is. Munkája során azt is elmondotta, hogy a British Museum kivételével egy könyvtárban sincsennek olyan pontosan és jól feldolgozva a disszertációk, mint a magyar könyvtárakban. Az elismerést jóleső érzéssel vettük tudomásul s továbbítjuk azoknak, akiket illet: a precíz feldolgozó munkát végző magyar könyvtárosok elmúlt és mai nemzedékének.

CSALÁDIAS HANGULATBAN zajlott le december 18-án, szombaton délután könyvtárunk hagyományos FENYŐFA-ÜNNEPSÉGE, melyet a Szakszervezeti Bizottság rendezett dolgozóink gyermekei részére. A komoly ünnepélyekhez és még komolyabb értekezletekhez szokott díszterem ezuttal a gyermekek paradicsomává változott: vidám mesefilmek vetítése, a csillogó karácsonyfa és a nagyszakállu Téalapó biztosí-

totta a hamisítatlan karácsonyi hangulatot. Minden kis pajtás finom csokoládéval telt csomagot és egy könyvet kapott ajándékba - no és persze névreszóló dicséreteket vagy intelmeket Téalapótól. (Rejtély, hogy Téalapó honnan szerzett ilyen pontos információkat? Csak nem fordult a Széchényi Könyvtár Olvasószolgálatához? ...) A "legeslegkisebbek" akik még koruknál fogva nem tudtak személyesen résztvenni az ünnepségen bébi-csomagot kaptak a dolgozó anyukák és apukák által házhoz szállítva. Elismerésünket fejezzük ki a lelkes szervezőknek, akik gyermekeink számára széppé tették ezt a délutánt.

SZAKSZERVEZETI BIZOTTSÁGUNK azonban nemcsak a gyermekekre gondolt karácsonykor: üdvözléssel és ajándékcsoaggal emlékezett meg azokról a kartársainkról, akik hosszabb ideje kórházban, vagy betegállományban vannak. A Híradó is szeretettel köszönti valamennyiüket és kíván mielőbbi gyógyulást Balázs Miklósnénak, Halmos Tibornénak, Juhász Jánosnénak, Magyar Istvánnénak, Medrey Zoltánnak, Mérey Róbertnénak, Szabó Kálmánnénak és Szücs Ilonának. Mi is kívánunk lapunk minden olvasójának kellemes karácsonyt és boldog, eredményekben gazdag újévet.

A CSALÁDOS ÜDÜLTETÉS FEJLESZTÉSÉRŐL

Szakszervezeti mozgalmunk sokirányú feladatai közül egyik legismertebb tevékenység a kedvezményes üdültetés, amelyben az elmúlt években a dolgozók százezrei, így könyvtárunk dolgozói közül is igen sokan részesedtek. Az utóbbi években jelentős erőfeszítések történtek a családok együttes üdültetésének elősegítésére is, részben új üdülők építtetésével, de főként a meglévő épületek ilyen célra való átépítésével. Mindez azonban önmagában nem hozhatta meg a kívánt eredményt, mert a lehetőségeket az igények sokszorosán felülmúlták.

Ezért a SZOT Elnöksége úgy határozott, hogy 1966-tól kezdődően egyrészt az e célra alkalmas üdülőkben tovább fejleszti a családos üdültetést, másrészt megvalósítja a felnőttek és a családok együttes, ún. vegyes üdültetését. Ugyanez a határozat egyben az üdültetésben résztvevő gyermekek korhatárát is módosította és lehetővé tette a 15 éven felüli, iskolai tanulmányukat folytató, önálló keresettel nem rendelkező gyermekek részvételét is. A családos üdültetés e két formáját az alábbiakban ismertetjük:

Családos üdültetés

Családos üdültetést a nyári fődényben szervez a SZOT, amely a 13. turnussal kezdődik és a 18. turnussal fejeződik be.

Kétféle családos beutalójegy van: a) olyan, amely az apa és az anya közös beutalójegyéből és az ahhoz tartozó egy- vagy több gyermek beutalójegy-szelvényéből áll, és b) olyan családos beutalójegy, amely egy felnőtt és egy gyermek beutalójegy-részből áll. Ez elsősorban azoknak adható ki, ahol a szülő elvált vagy özvegy, de kiadható olyan családoknak is, ahol az egyik szülő valamilyen ok miatt nem tud részt venni az üdülésben.

Családos üdülőbe csak azok a szülők utalhatók be és kizárólag csak saját gyermekükkel, akik munkaviszonyban állnak és szakszervezeti tagok. Kivételesen indokolt esetben - sok gyermek, beteg feleség - a szakszervezeti bizottság kérelme és a budapesti bizottság javaslata alapján az illetékes szakszervezet elnöksége kivételt tehet és engedélyezheti a munkaviszonyban nem álló házastárs beutalását is. Családos üdültetésben 3 éven felüli gyermekek vehetnek részt.

Az üdülés időtartama két hét. A szülők 196 Ft-ot, a munkaviszonyban nem álló házastárs ezen felül még 168 Ft-ot, a 3-14 éves gyermek után (aki az üdülés befejezéséig a 15. életévét még nem érte el) 196 Ft-ot, a 15 éven felüli gyermek után 196+168 Ft-ot, összesen 364 Ft-t kell téríteni.

Vegyes üdültetés

Vegyes üdültetést a nyári fődény időszakát kivéve egész évben szervez a SZOT.

Beutalójegyei három részből állnak: két darab 196 Ft-os kedvezményes jegyből és egy középrészből. A középrész nem beutalójegy, hanem csak arra jogosítja a beutaltat, hogy 1 vagy 2 gyermekét is magával viheti, amennyiben a szükséges gyermek-pótjegyet igényli a szakszervezeti bizottságtól. A vegyes üdültetés beutalójegye tehát lehetőséget ad a szülőnek, hogy a fődényen kívül is gyermekeikkel együtt üdülhessenek, de nem kötelezi arra - mint a családos üdültetésnél - hogy csak gyermekeikkel együtt vehetik igénybe. Mindebből következik, hogy a vegyes üdültetés beutalójegyei kiadhatók: a) házaspárnak, b) házaspárnak 1 vagy 2 gyermekkel (a gyermekek részére külön jegyet kell igényelni) c) egyik igényjogosult szülőnek 1 vagy 2 gyermekével.

A térítési árak itt is ugyanazok. Mind a családos, mind a vegyes üdültetés kedvezményes üdültetés, tehát sem a szülő, sem a gyermek ugyanabban az évben egyéb kedvezményes üdültetésben nem részesíthető.

